

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gid. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. — Za oznanila
se plačuje od navadne
vrstice, če se natisne
enkrat, 8 kr., dvakrat
12 kr., trikrat 16 kr.,
in vsakokrat za kolek
30 kr.

Zakaj so národi nezadovoljni?

II.

Kot drugi uzrok nezadovoljnosti narodov smo
navedli v 1. listu zatiranje národnosti. Da
se posebno slovenska narodnost zatira, je dokazati
prav lahko; pa prepričati ljudi, da je to velika
nesreča za nas, je prav težko, kar je žalostno
znamnje, da je res premnogim národnost že po-
polnem zatrta, zadušena.

Bog in sv. Peter — tako poveda národna
pravlica, iz ktere je pokojni Stanko Vraz lepo
pesnico posnel — sta potovala po zemlji in vsa-
kemu, ki jima je prijazno postregel, naklonila dar,
ki si ga je želel. Nemec dobi po svoji želji polno
kaso denarjev; Italijan štacuno polno blagá;
Magjar polne kašte žita; Slovenec Matjaš,
dobra duša, si pa za prijazno postrežbo ničesar
ne izreče. Nauk iz tega je:

„Od te dobe — znajte — ima
Nemec kasu svagda puno,
Latin robe u štacunu,
Holi Madžar s hambarima*)
Žitom puna sva dvorišta;
A Slovenec — nejma ništa!“

Pesnica ta prišla je na svetlo že leta 1845.,
tedaj oni čas, ko je še gosta megla nezavednosti
pokrivala slovenske pokrajine. Od tistega časa sem
se je res čuda veliko zgodilo, ter smo Slovenci iz
lastnih moči, brez vse druge podpore vsaj tako
dalječ prilezli, da svet vé o nas, da še kot narod
živimo. Pa pri vsem tem velja vendar še danas,
kar je pesnik pred skoro 30 leti pisal o nas, da
„Slovenec nejma ništa!“

Da narod zares živi in ne životari samo,
treba mu je neobhodno treh stvari: narodnih šol,
narodne uprave in politične svobode. Slo-
venci pogrešamo vseh teh neobhodno potrebnih

stvari, in zato nismo in ne moremo zadovoljni in
srečni biti.

Slovenci nimamo ne ene narodne sred-
nje šole — o višjih še ne govorimo! Od kod čemo
torej dobiti omikanih, národnih mož, brez kte-
rih je ljudstvo blizo to, kar je armada brez umnih
voditeljev. Koliko učencev zaostaja v študijah in
slednjič celó zaostane, ker jim nemščina v poduku
preglavice dela. Ker pa národnih srednjih šol ni-
mamo, se tudi materni jezik v národnih šolah
ali celó opušča, ali pa ceni kot ubog „nebodiga-
treba“, ker fantom hotečim prestopiti v srednje
šole, le nemščina vrata odpira, slovenščina še pa
zapira. — Če pa národni jezik v šolah popolne
pravice nima, kaj je nasledek? Nasledek je ta,
da se prava omika naroda prijeti ne more. „Mo-
goče je, da se ljudstvo v tujem jeziku uči (kakor
pri nas v šolah), pa omikati se ne dá; omika
se razcveta le v narodnem jeziku, po vlastnem
duhu vsakega národa“ — piše tako resnično
Nemec dr. Fischhof. Dokler jezik v višjih šolah,
v javnem življenju veljave ne dobi, zamore sicer
„Slov. Matica“ slovstvene dela na svetlo dajati,
pa knjige bodo ostale večidel nenačete, mrtev
kapital! — Jezik pa, potisnjen v kmetske hiše in
opravila, se ne more razvijati, marveč ostane v
ozkih ojnicaх vsakdanjega življenja. Čudno res!
Dandanas kriči vse po „ljudski omiki“; Slo-
vencem se pa dajejo šole, v kterih prava omika
rakovo pot gre! Naše šole niso omikalnice, mar-
več ponemčevalnice, ki ljudstvu pot do prave,
t. j. narodne omike zapirajo. Taka je pri Slo-
vencih, in torej zadovoljni biti ne moremo.

Slovenci nimamo národne uprave, mar-
več skoro izključljivo nemško, po drugod itali-
jansko. Kaj je ljudstvo pri taki upravi? Ono je
tujec v svoji lastni domovini! Kako bi ljudstvo
spoznalo veliko vrednost národnega jezika, če pa
vidi, da pri gospôski le tujščina veljavo ima!
S tem se ljudstvu narodna zavednost neusmiljeno
pobija, da nima slednjič ne slutja več o narodni

*) S kaštami.

časti, narodni slavi. Uradna nemškutarija je res ljudi tako zbegala, da že sami zahtevajo uradna pisma v tujem jeziku, v domačem pisana pa odbijajo! S takim stanjem zamore le, on zadovoljen biti, ki niti ne čuti več, kaj da je narodna čast!

Slovenci nimamo slednjič politične svobode, in te zato ne, ker ne uživamo narodnih pravic. Kaj je politična svoboda? Za nas Slovence pomenja pol. svoboda to, da se sme vsakdo, bodi si kmet alj gospod, deželni alj državni služabnik, povsod v javnem življenju kazati Slovencea, zagovarjati in pospeševati po postavnih potih blagor svojega naroda, brez da bi se mu bilo bati kakih neljubih nasledkov za svoje domoljubno delovanje. Imamo li Slovenci tako pol. svobodo? Ne trohice ne! Kdor je v javni službi, njemu se je, ako se drzne kazati národnjaka, vsak čas bati, da bode „aus Dienstesrücksichten“ dalje med Nemce prestavljen, če mu še hujši ne zasolijo; kdor pa nima take službe, je tudi ne dobi, ako je kedaj poglaviten greh storil, da se je — Slovence pokazal.

Tako mora, kdor hoče do državne alj deželne službe priti, že zrel nemškutar biti, in kdor se je boji zgubiti, mora lepo tiho biti. — In kakošne nasledke ima to za ljudstvo? Najžalostneje! Tako se namreč službe, ki so v blagor ljudstva namenjene, polnijo z nesposobnimi, za občni blagor mrtvimi pokvčkami; drugi pa, ki imajo sree in glavo za narod in bi radi kaj storili, se pa ne upajo, kajti kruh je kruh, in boljše je, da ostane poštenjak pri miru in službe ne zgubi, kakor da se na njegovo mesto nemškutarska veša vsede.

Tako tedaj pogrešamo zares ubogi in nesrečni Slovenci vseh onih stvari, ki so vsakemu narodu za nja razvoj in napredek potrebne: nimamo ne narodnih šol, ne narodne uprave, ne politične svobode! Kako bi torej pri tem žalostnem stanju nezadovoljni ne bili? In to stanje je tem bolj britko, ker je nasledek ponemčevalne politike, ki nam je ljudstvo pokvarila in ga še kviri.

Štajerski dež. zbor.

VII. Seja 12. dec. 1873. V odbor, ki bode po predlogu grofa Platza preiskaval uzroke javne nevarnosti in pomočke zoper njo nasvetoval, so bili voljeni: Grof Platz, žl. Neupauer, Alfred grof d'Avernas, grof Attems, dr. Gmejner, žl. Miller in Janežič. — V deželnem proračunu se potrdi strošek za šolo gluhotcev v Gradcu po nasvetu dež. odbora, le da se zdravniku nagrada od 100 na 200 gld. poviša; vseh stroškov je 16.433 gld., po odbitih dohodkih 5119 gl. plača dežela 11.314 gl. — Za podkovalnico in živinozdravniško šolo se dovoli 7606 gld., po odbitih dohodkih 4670 gld. plača dežela 2936 gld. Sprejeti so bili tudi sklepi fin. odseka: a) Dež. zbor obžaluje, da ministerstvo poljedelstva ni dovolilo letnih 3000 gld., naj

bi se 3 razredi na tej šoli napravili, ter se dež. odboru naroča, da naj stvar prav krepko vladi priporoči, posebno iz tega obzira, da imajo živinozdravniški učenci ravno v Gradcu najlepšo priliko izuriti se za praktično življenje, ker je tukaj živinska zdravilnica, v kateri je vsakovrstnih živali, učencev pa majhno število, katerim se lažje vse na oči pokaže, v tem ko ima državna živinorejska šola na Dunaji v zdravilnici večidel le konj, učencev pa več, katerim se težje vse pokaže. Slednjič ne pritrjuje dež. zb. ministerski naredbi od 27. avg. p. l., da se namreč kovačem, ki niso bili na podkovalnici, spričevalo za ta posel dá, ako le pri skušnji pokažejo, da znajo podkovati. Po dr. Srncem predlogu ima d. o. proti tej naredbi ugovarjati pri ministerstvu.

Mnogo pričkanja med „mladimi“ in „starimi“ je bilo zaradi zboljšanja plač učiteljem in ravnateljem na deželnih srednjih šolah, in „stari“, ktere sta posebno zastopala Lohninger in Reuter, so „mladim“ skoro vse nasvete spodbili. Šolski odbor, ki ima skoro samih „mladih“, je namreč proti nasvetom dež. odbora vseskozi večje priboljšave sklenil, „stari“ so pa segli po nasvetih dež. odbora in tudi zmagali. Sklenjeno je bilo: 1. da 13 učiteljev na višji realki v Gradcu, 7 profesorjev z dvema direktorjema vred na vsakej realni gimnaziji v Ljubnem in Ptuju dobijo od novega leta naprej namesto 800 gld. 1000 gld. letne plače, ter obdržijo 5letne doklade od 200 gld., ki gredo do trikrat.

2. Razun tega dobijo omenjeni učitelji službinskih priklad, v Gradcu 300 gld., v Ljubnem in Ptuju pa 200 gld. na leto, le da se ta priboljšek v pokojnino všteti ne sme.

3. Direktorja realnih gimnazij v Ljubnem in Ptuju ne dobijo službinske priklade, ampak po postavi od 29. avgusta 1870 prosto stanovanje alj pa odškodovanje in opraviški prikladek (Functions-Zulage.)

4. Osebnne priklade, ktere posamesni učitelji dobivajo, se naj po razmeri, v kateri nova plača nad prejšnjo narašča, zmanjšajo ali pa celó ustavijo. (Tukaj je bil šolski odbor „mladih“ strašno segel v žep — davkoplačevalcev, nasvetovaje, da sme dež. odb., ako se mu to primerno zdi, posamesnim profesorjem in direktorjem do 300 gld. priboljška na leto dovoljevati.)

5. Vse to ne velja ne verskim učiteljem (Bog ne daj, ker bi se menda prevzeli, če bi količjak več imeli!), ne drugim postranskim.

6. Šolskim slugam na vseh sub 1. navedenih šolah gre letne plače 340 gld. brez tega, kar še dobivajo. Le samo ta in naslednja točka ste obveljale šolskemu odboru.

7. To vse velja od 1. januarja 1874 naprej. — Dr. Dominkuš hoče, da že velja od 1. julija 1873; predlog pa pade in ž njim se reši tudi prošnja gg. profesorjev na ptujski realni gimnaziji, ki so prosili, kar je dr. Dominkuš predlagal.

Slednjič vpraša poslanec Bärnfeind vladnega zastopnika, ali mu je znano, da so c. k. uradniki pri bankah kot opravični svetovalci, in kaj hoče storiti, če je to?

Dež. predsednik se odreže kratko, da mu kaj tacega o njegovih uradnikih ni znano.

VIII. Seja 15. dec. 1873.

Odbor za javno varnost se je ustanovil in za prvosednika volil dr. pl. Neupauerja, za perovodjo pa pl. Millerja. — Na dnevnem redu so skoro le številke, ki se brez vse debate potrdijo. Društvu za olepšanje graškega mesta dovoli se 8000 gld. kot priklada štajerske dežele za stavljenje spominka nadvojvodi Joanu. — Potrdijo se predlogi fin. odseka zastran proračuna zemljišne odveze za l. 1874, ki znaša 1,622.165 gld., iz deželne blagajnice gre za to in sicer v mesečnih zneskih: 617.526 gld. Potrdi se sklep računa zemljišne odveze za l. 1872; poročevalec Oberranzmeyer povdarja veseli napredek, ker je čisto premoženje l. 1871 znašalo 58.892 gld., konec leta 1872 pa 100.937 gld., v tem ko je poprej primanjkljaj bil.

Dovoli se ločitev trga mozirskega od okolice, ki obsega več katastralnih občin, ki bodo odslej za se.

Gospodarske stvari.

Posnetki iz gozdne postave za vojvodstvo Štajersko.

I. Oddelek.

Kako se gozdi obdelujejo.

§. 1. Gozdi so:

- cesarski, namreč državni, ki jih neposredno državne oblasti oskrbujejo;
- občinski, t. j. taki gozdi ali lesne nasadbe, ki mestnim in kmečkim srenjam pripadajo;
- privatni ali zasebniški gozdi, t. j. gozdi posamnih državljanov, različnih redov, samostanov, duhovnjikov ali ustanov, in slednjič takih družeb, ki imajo posebno pravico do gozdov. —

§. 2. Brez dovoljenja se ne sme nobeno gozdno zemljišče pridelku drv odtegniti in v druge namene obrniti. Dovoljenje k temu zamore za cesarske gozde (§. 1. a) le podeliti ministerstvo, kateremu gre oskrbovanje teh gozdov, tam pa, kjer nastopijo strateški (vojskoznanstveni ali branivni) oziroma, duhovni ali ustanov, in slednjič takih družeb, ki imajo posebno pravico do gozdov. —

Pri srenjskih (§. 1, b) in privatnih ali zasebnih gozdih (§. 1, c) ima to dovoljenje dati okrožna oblastnija, ktera pa mora prej posestnike same in one, ki imajo posebne pravice do imenovanega gozda, o tem zaslišati in določiti, ali se dovoljenje iz javnih ozirov dati more ali ne. Če pri teh pogodbah druge osebe privatnopravne ugovore stavijo, mora okrožna oblastnija gozdne

lastnike, ki dovoljenja iščejo, v dosego njihovih pravic proti onim na rednega civilnega sodnika zavrniti. Dokler o tem ni določba izrečena, se ne sme nobena gozdnemu stanju škodljiva prememba početi.

Samovoljna poraba gozdnega zemljišča v druge namene se kaznuje z jednim do 5 goldinarjev za oralo (joh).

Dotični gozdni deli se morajo v določenem, po razsodbi izvedencev odmerjenem obroku zopet spodrediti. Ako se gozd v izrečenem obroku ne spodredi, se ima kazen za vsaki primerljaj posebe ponoviti.

§. 3. Na novo posekani gozdni deli se imajo pri cesarskih in srenjskih gozdih (§. 1. a in b) najpozneje v petih letih z mladim lesovjem zasaditi. —

Od starejših jas (Waldblösse) se mora vsako leto toliko lesa nasaditi, kolikor ga kaže razmera vsakega leta, odkar je les izsekan.

Pri zasebnih gozdih (§. 1, c) se smejo pod pogoji §. 20. z ozirom na postopanje, če opuščenje gozda ni bilo dovoljeno, po okoliščinah tudi daljši obroki dovoliti.

Če se ta ukaz ne izvršuje, se ima to kot samovoljna poraba gozdnega zemljišča v druge namene kaznovati in potem opuščena spodbredba gozda po §. 2. prisiliti.

§. 4. Noben gozd se ne sme vgonobiti, t. j. ne sme se ž njim tako ravhati, da potem nadaljna spodbredba lesa y nevarnost pride ali celo nemo-goča postane. Če je nadaljna spodbredba lesa le v nevarnost prišla, se ima ugonobljenje tako kaznovati, kakor samovoljna poraba gozdnega zemljišča v druge namene, in opuščena spodbredba se ima posilama vršiti. Če je pa reja lesa celó nemo-goča postala, se sme kazen do 10 gold. od oralna povišati. (Dalje prih.)

Da kolje za vinograd grav trpežno postane, se nasvetuje medni ali kupreni vitriol. Vzame se kad ali druga taka posoda, v kateri se vitriol v vodi raztopi. Voda mora biti vrela in se z vitriolom tako meša, da pride 45 pintov (bokalov) na jeden funt vitriola. Koli se potem v kad blizo do polovice postavijo in po 2—3 tje dni obrnejo, tako da se zdaj tudi drugi konec, vsaj tako dalje kakor globoko pozneje v zemljo pride, tekočine navzame. Po 5—6 tje dni se koli iz kadi vzamejo, in kam postavijo, kder se morejo dobro posušiti. Najboljši za luženje (Beizen) je tako kolje, ktero se je nasekano in nacepljeno po 6 tje dni sušilo. Tako precej posušeni les tekočino bolje na se potegne in se je bolje navzame. Ko se je tako jedna butara iz kadi vzela, se z drugo, tretjo itd. ravno tako ravna. Seveda je treba vode priliti in vitriola v primeri pridjati. Ako je kolje popolnoma suho, se mora dosti dalje močiti. Tako pripravljeno kolje ohrani 5—10 let prvo os (špico), kar je pri vedno večji dragini lesovine

in težakov gotovo važno. Za 1000 kolja znašajo stroški 2 gold., kar v primeri daljše trpežnosti ni ravno preveč. (Prakt. Landw.)

Stanje goveje kuge. Po naznanilu c. k. namestnije v Gradci je do 28. dec. 1873 pri 42 gospodarih 184 goved pokončanih bilo. Za preiskavo je bilo klanih 8, padlo je kužnih le 27; ubilo se je: bolnih 83, sumljivih 66. Neprenehoma se postopa odločno povsod, da se nima ne širi.

Ljutomersko c. k. glavarstvo je razglasilo več srenj spadajočih pod okuženi okraj. Ker se je tudi v Krškem kuga prikazala, se je po ukazu graške namestnije od Brežic do Trbovelj meja proti Kranjskemu zaprla.

Tudi na Dolenje-Avstrijskem, posebno okoli Dunaja, razsaja živinska kuga.

Pomoček, da se kislo zelje ne skvari. Včasih se napravi na kislem zelji debel kožuh smrdeče plesnjevine, ki se vselej zopet naredi, ko se odpravi. Ta plesnjevina zelju svoj neprijeten duh poda, slednjič ga pa celó spridi. — Temu se pride v okom, ako se v vodo nad zeljem masele dobrega žganja vlije in to iz početka tolikokrat ponovi, kolikorkrat se iz kadi zelje vzame. Navadno ni treba več ko štirikrat žganja naliti. Zelje se tako ne le dolgo ohrani, ampak dobi tudi prijeten, po vinu dišeč okus. (Pr. Ldw.)

Štajerska družba za vinsko trgovino. Opravilni svet te družbe naznanja akcijonarjem, da sicer polletna bilanca kaže znatnega čistega dohodka, da se pa vendar kupon meseca januarja izplačati ne more, ker je opravljeni svet prošnjo vložil pri vladi za spremembo pravil in za znižanje postavne svote kapitala; dokler se prošnja ne reši, se tudi zamena kuponov ne more izvršiti. — Sicer ni ta družba edina, ki januarskega kupona zamenjati ne more; razen nje je še 52 bank, 7 železnice, 22 stabarskih in 20 obrtnijskih društev, vseh skupaj nad 100 akcijskih druzeb.

O stanji štajerske upne (kreditne) banke se piše v „Tagespresse“, da je še bolj brezupno kakor se je tačas mislilo, ko je falirala. Vsi uradniki so odpuščeni, le knjigovodje še delajo. Premoženja je ravno še toliko ostalo, da dobijo upniki bankini k večjemu 10—12 procentov. Akcije so po takem brez vse vrednosti. — Nepovoljno stanje premoženja prihaja odtod, ker ni mogoče tega, kar ima banka dobiti, in kar je v premoženje povzeto, iztirjati. Kako da se je delalo, kaže to, da je eden bankinih pooblastnikov za 400.000 gld., drugi pa za 500.000 gld. več posodil, kakor je imel zaloge. Tretji je banki 110.000 gl. na dolgu ostal. — Z banko vred je propal tudi pokojninski fond uradnikov, kterege so uradniki ustanovili v vzajemno pomoč s tem, da je vsak od svoje letnine nekaj odpisati dal; za

gotovino so se pa bile nakupile akcije falirane banke.

Banka „Slovenija“ v Ljubljani razglasila je letni izkaz, sklenjen 31. dec. Iz njega posnemamo, da je banka izdala 16.365 polic (zavarovalnih pisem) za stvari, ki so 50.001.150 gld. vredne. Vplačana zavarovna znaša 503.674 gld. 15 kr. Po odštetem znesku za pozavarovanje pri drugih društvih (138.810 gld. 69 kr.), kakor tudi za to, kar je že izplačano ali sicer poravnano, ostalo je banki 327.029 gld. 54 kr. premije v lastni račun. Zadosti lep uspeh pri nesramnem nasprotovanju domačinov proti domačemu zavodu!

Cerkvene zadeve.

Nevarnost in nada.

K. S kakšnimi mislimi hočemo mi, katoliški kristjani, novo leto začeti? Začnimo ga s pogumnim in nadepolnim srcem! In kje je vzrok naših nad? V nevarnostih, ki jih trpimo in ki nam še žugajo.

Leto, ki smo ga ravno kar skončali, je bilo za kat. cerkvo viharo in jako nevarno leto. Ne zato, kakor da bi kat. cerkva ne bila že hujšega preganjanja in trpljenja dežvela, ampak zato, ker so sovražniki sv. cerkve iznašli novo šego preganjanja, namreč zvijačno potuho. Izmislili so si dokaj na videz nedolžnih, prijetno na uho donečih besed; proglašujejo jih kot neovrgljiva načela nove modrosti in narodne politike; ali pod lesičjo odejo se skriva najbolj zagrizeno sovraštvo zoper Kristusa in njegovo cerkvo. Kakor pravi tihotapci hočejo na skrivnem kat. cerkvi izpodrezati korenino za korenino, ktere je globoko v vse razmere človeške družbe pognala, da se osamljeno drevo brez korenin polagoma samo po sebi podere — in kat. cerkva zgine znad zemlje. In na tisoče lehkomišelnih katoličanov, kateri besedam, ki jih slišijo, in rečem, ki jih vidijo, do dna ne pogledajo, se da preslepiti, da nevarnosti ne vidijo, in sovražnikom še sami pri krtovem delu pridno pomagajo. In prav v tem je največja nevarnost. Preglejmo nektare take besede, ki so znamenje in pečat sedanjega časa. —

„Vera ni v nevarnosti“; kajti vera in cerkev to ni eno in isto: vera se mora ločiti od cerkve. — Vera, kot čednost naših src, po kateri se naša duša pokorno podvrže razodeti volji Božji, se ve da ni cerkva. Ali vera, kot nauk Božji in studenec milosti Božje, je vtelesena v sv. cerkvi, ali cerkva je vtelesena vera. Cerkva je vidno telo sv. vere, vera pa je nevidna duša cerkvenega telesa. Vera Kristusova se za more na zemlji vzdržati in ohraniti le v živi zvezi

s telesom cerkve Kristusove. Komu je namreč Kristus svojo vero v varstvo izročil, kakor cerkvi? kdo naj vero uči, kakor cerkva? kdo naj deli njene zakramente, kakor cerkva? Kdor tedaj cerkev sovraži, vero sovraži, in kdor cerkev podkopava, vero zatira. Vera se od cerkve ločiti ne da; njuno ločenje je njuna smrt.

„Zakon se mora ločiti od cerkve“. Zakonska pogodba jim je kakor vsaka druga pogodba, pri kateri se kaj proda ali kupi; zato pa gre sklepanje zakona pred deželno gosposko in zakonske tožbe pred deželsko sodnijo. Zato hočejo civilni zakon in pravijo, da cerkev nima pri zakonu nič opraviti. Kako, zakonski moške in žene, ali vi res tako nizko o svojem stanu mislite, da zakon nič višega ni, kakor kupčijska pogodba, po kateri si mož in žena telesa in premoženje med seboj izročita, in kadar jih ta kupčija več ne veseli, jo zopet prekličeta in vsaksebi gresta? Bog nas varuj takih zakonov, po katerih bi se človeški rod poživinil! Sv. vera nas uči, da se pri krščenih ljudeh zakon od zakramenta ločiti ne da. Zakon je ali zakrament, ali pa ni zakon, ampak zgolj nečista in grešna zaveza. Ker pa le cerkev pravico ima, pogodbe določiti, pod katerimi se zakrament veljavno in vredno sprejme, zato se tudi zakon od cerkve ločiti ne da.

„Šola se mora ločiti od cerkve“. — Pravijo, mešniki naj v cerkvi učijo, v šoli pa nimajo nič opraviti. — Tedaj se v šoli ne bo več učil krščanski nauk, in se ne bodo več opravljale duhovne vaje; kajti javno krščanski nauk učiti in duhovne vaje voditi, ne sme nihče brez cerkvenega poslanstva in dovoljenja. Kristus, edini pravi učitelj vsega človeštva, ne bo več duša in središče naših šol, in kat. cerkev, ki je vse sedanje evropske narode iz divjosti k omiki peljala, bo v zahvalo pri šolskih vratih izpahnjena. Vzrasel bo zarod, morebiti prebrisan na pameti, toda surov na srcu, neomikan na volji, popačen na značaji, mehkužen in razbrzdán v življenji. Ako takega zaroda nočemo, ki bo stal še mnogo stopinj nižje kot naši nekdanji paganski očetje, se šola od cerkve ločiti ne sme. (Dalje prih.)

Dopisi.

Od Šavnice. (Sad liberalizma.) Kar nesrečen liberalizem zvonec nosi po Avstriji, se množijo hudobije, da človeka grôza popada. Toliko tatvine, potepinstva, golufije, zažiganja, umorov in ropanja še ni bilo slišati, kakor v sedanjih žalostnih časih vladajočega liberalizma. Kaj je temu vzrok?

„Slov. Gosp.“ je v zadnji številki povedal, da je temu največ krivo pešanje vere, kar je liberalizem zadožil. Liberalizem zatira strah božji med ljudstvom in je napravil postave, ki razbrzdancem le potuho dajejo. Hudobneži dobro

vedó, da se jim nič hudega zgoditi ne more, ako se le prav zagovarjati znajo. Sedanje ječe so jim le počitnice in šole novih in hujših zločinov. Železne verige in palice, nekdanj strah in zdravilo hudobnežem, so se pahnile iz jetnic.

Mesto ostrih in pravičnih kazni najdejo hudobneži v zaporih toliko skrbi in ljubeznjivosti, da prav za prav oni strahujejo gosposko, ne pa gosposka hudobnežev. Komisarji morajo potepuhe in hudobneže še vpraševati, ali so zadovoljni in nimajo nobene pritožbe!!

Prav je povedal naš bistroumi poslanec v državnem zboru g. Herman, kako grozno se hudobije širijo po Avstriji; prav hvalevredno je predlagal grof Platz v dežel. zboru, naj se sestavi odbor sedmerih udov, ki bode preiskaval uzroke javni nevarnosti.

Žalostno dogodbo še moram tukaj dostaviti, ki se je pripetila 28. grudna ob 9. uri v noči pri sv. Jurju na Šavnici. Do trde teme so nekteri fantalini pijančevali v neki oštariji. Hišna gospodinja jim veli iti domu k počitku, pa te besede so bile bob v steno. Začne se prepir in neki 17letni fant skoči z nožem nad gospodinjo, kakor da jo hoče prebosti. A. Gaiser, mlad in pošten fant, hoče z dobrim prepir pomiriti, pa stalo mu je to mlado življenje. Zabôdel mu je mladi hudobnež svoj nož v grlo, ter pobegnil. Na smrt ranjen A. G. komaj domu zbeži, kjer je bil naglo s sv. zakramenti preskrbljen, ter je hitro potem umrl. Sodnija je zgrabila hudobneža in njegove tovarše — pa kaj, ko mrtvega več nazaj ne bo, morilec pa utegne po kratki kazni zopet pete odnesti. Vsa fara pa močno žaluje nad groznim umorom, ker se prepogosto ponavljajo enake hudobije. Željno pričakujemo pomoči od dežel. in drž. zbora. Moške! poslušajte glas vpijočega ljudstva, ki je z davki preobloženo, obrambe pa nobene nima! —

Potegnite se g. Srnec sedaj z možato besedo za pomoč ljudstvu, ki vas je volilo za poslanca v deželni zbor! Poprašajte svoje volilce, kaj da jih najbolj tlači, ter se trudite za varnost ljudstva, pa ne tako, kakor ste prav liberalno za mehko ravnanje s hudobneži v dežel. zboru govorili pred nekterimi leti. Tako boste ljudstvu bolj ustregli, kakor da z „mladimi“ v šolskem odboru delate na to, da so dače vedno večje.

Iz Celja, 5. januarja. Naša rokodelska šola, ki je skoz vsa leta, kar so duhovni šole ravnali, obstajala za učence vseh rokodelstev, je še trajala tudi v novem času do letošnjega šolskega leta; a zdaj so po nedeljah šole zaprte, učenci se več ne podučujejo, in zakaj ne? „Ker so že dovolj podučeni v keršanskem nauku, v branji, pisanji in računstvu se prišli rokodelstva učiti?“ Tako se opravičuje nehajstvo v ti reči, v resnici pa je vse drugače. — Prejšnja rokodelska nedeljska šola bila je za učence prava dobrot, posebno dokler so mojstri po postavi tudi dolžni bili

svoje učence v šolo pošiljati, ker so si s težavnim delom vtrujeni udje saj v nedeljo nekoliko počinuli in se je še duh s podukom okrepčal in razveselil; zdaj morajo učenci pogosto pri brezvestnih mojstrih tudi po nedeljah brez počitka delati, ne smejo v cerkev, in v šolo ne morejo hoditi, ker je ni.

Kar pa potrebo te šole zadeva, njo lahko sprevidimo, ako pogledamo rokodelske učence, kakošni da so. Zdanja šolska postava res velevala, da mora vsak otrok 8 celih let v šolo hoditi, preden jo sme zapustiti in se učiti iti; tedaj bi postavno vsi naši rokodelski učenci bili morali 3 razrede mestjanske šole dokončati in bi pred dovršenim 14. letom ne bil smel nijeden se v poduk vzeti. — To se vse lepo bere in sliši, v istini je pa vse drugače. Med 160 naših rokodelskih učencev jih je komaj kakih 40, kateri bi bili 8 let šolo obiskovali, dosto je pa takih in sicer več kakor polovica, ki so iz kmetov prišli in so v svoji domovini le par let v šolo hodili in še gotovo premalo vsega umejo, kar jim je za prihodnje življenje potrebno; dosta je pa tudi zanemarjenih celó mestnih otrok, ki so po enem letu že šolo na klin obesili ali nje celó nikdar niso obiskovali, katerim bi tedaj rokodelske šole po nedeljah brez dvoma silno treba bilo; ali možje, ki se črke zdanje šolske postave strogo deržijo brez ozira na djanske potrebe rokodelskih učencev, za njih duhovni blagor ravno tako malo skrbijo, kakor za tista nesrečna dekleta, ki so bila pretečeno leto od grdih mestnih razuzdancev zapeljana in iz šole zagnana, zdaj pa brez vsega poduka po mestu postopajo. — To nam je nov dokaz, da so prejšnji dovolj obrekovani šolski voditelji boljše skrbeli za dobre rokodelce, kakor to zdašnji storijo.

O šoli govoreč naj še to dostavim, da se mnogim čudno dozdeva, kako da se gimnazijalni ravnatelj celjski ne odstrani s že davno zasluženim pokojnino, ker že blizo 35 let služi, v novejšem času liberalizma pa nič kaj prida ne počenja. Po nedeljah čaka čez določeni čas, ako se nekterim dijakom ne zljubi ob 8. uri k božji službi priti, in ukaže $\frac{1}{4}$ ure pozneje v cerkev pozvoniti. Ako pa kateri profesor strogega reda tirja, mu to ni po volji; in če se mladina v cerkvi obnaša, kakor da bi v gledišču bila, se to njemu povse korektno vidi, in kakor slišimo, ne najde dovolj besedi, dijakov nravnost pri preč. škofijstvu pohvaliti. — Iz take mladeži priraščajo našej domovini brezverni figamožje, kajti kdor Boga več ne časti, njemu ni nič več sveto.

Iz Vuzenice 5. prosinca. (Volitve v občinski zastop ovržene.) Volitve v občinski zastop so ovržene, ker je naš predstojnik na komando nekega tukajšnjega liberalnega Tagespostlerja okrajnemu glavarstvu moral naznaniti, da ni bil volilni dan dovolj razglašen, kakor volilna postava občinskega reda tirja; naj se toraj še enkrat

volitve razpišejo. Čudno se nam to zdi in skoro neverjetno, da je naš predstojnik sam svoje pogreške zastran volitev na veliki zvon obesil in sam sebe očitno ošvigal. Razglašena je menda volitev dovolj bila, ker se je trikrat redno naznanila o pravem času in na mestu, kder so se dozda še vse občinske zadeve razglaševale.

Najbolj oddaljeni kmetje so k volitvi prišli, le iz trga, kjer se je že nekatere tedne poprej bobnalo in volitva oklicevala, jih je malo prišlo, morda so se kmetov bali. To in pa zmaga kmetov je menda resnični vzrok ovržene volitve. žalostno pa resnično! Rodoljub.

Iz Ljutomerske okolice. (O nedeljskih in kmetijskih šolah.) Da bi mladina do izpolnjenega 14. leta šolo obiskovala, to je na kmetih težko natančno izpeljati. Več dečkov in še več deklic izostane iz šole po 13. in 12. letu. Da je ta mladina potem čisto brez poduka, to gotovo ni prav. Nedeljsko šolo imeti, to pa po novih šolskih postavah ni dolžnost učiteljev; pa tudi otrok v take šole ni mogoče siliti. V Ljutomeru pa so, — kakor mi je eden tamošnjih učiteljev pripovedal — vendar nedeljsko šolo zopet vpeljali, in sicer deško in dekliško. Učitelji so rekli takim deklicam in dečkom, ki bi sicer nekaj mesecev ali tudi eno leto še v vsakdanjo šolo hoditi morali, da naj obiskujejo nedeljsko šolo, če ne, se bodo po postavi v vsakdanjo šolo priganjali. In vspeh je bil dober. Dečkov in deklic v starosti po 13, 14 in 15 let se je nabralo vsakih okoli 30, ki so obljubili marljivo v to šolo hoditi.

Dečki se podučujejo v kmetijstvu, — ta predmet poslušajo tudi drugi odrastli, mladeniči in možje — o novi meri, o praktičnem računstvu itd; deklice pa o gospodinjstvu, ženskih delih itd. Previdnejši kmetje to napravo popolnem odobrujejo. Čul sem te dni pametnega moža iz malo-nedeljske fare, ki prisrčno želi, da bi se tudi pri malo-nedeljski šoli taka šola odprla. Rekel je, da bi okrajni šolski svet v tej stvari učiteljem kaj priobčil. Povedal sem blagemu možu, da o tem šolske gosposke zdaj ničesar ukreniti ne morejo. Svetoval sem mu le to, da naj malo-nedeljski krajni šolski svet svoja učitelja v to nagovarja, ali naj jima za dober uspeh kaj nagrade obljubi.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Dne 21. t. m. se snide zopet drž. zbor. Med vladnimi predlogi, ki pridejo brž v obravnavo, naznanjajo bečki listi spremembo davkarskih postav; načrt obsega 4 oddelke: Pridobnino, davek od obrtnij, prihodnino (Rentensteuer, davek od kuponov) in glavni davek (Personalsteuer), ki se prične pri 1200 gld. letnine.

Štajersko. 5. t. m. je bila 14. seja dež. zbora. Prvosednik je naznanil v imenu dež. vlade,

da se 16. t. m. zbor skončati mora. Predlog cestnega odbora, da se naj okr. ceste, po katerih je bolj živahen promet, k deželnim cestam prištejejo, ni bil sprejet.

Kranjsko. Dež. zbor je sprejel postavo o napravi novih zemljišnih knjig. Proti posilnemu legaliziranju se je zbor enoglasno izrekel. — Gledé vladnega predloga zdrastvene postave je d. zb. izrekel, da se z ozirom na sedanje krajne in denarne razmere v deželi izpeljati ne da, ter se vrne postava dež. odboru. (Pri nas utegne d. zb. drugače storiti, ker imamo denarjev, da jih kar sipljemo). — Dr. Razlag odgovarja Gorenjem, ki so mu nezaupnico poslali, da ne odstopi, češ, da je to — agitacija proti njegovi osebi! Namesto zamrlega dež. poslanca Korena je 8. t. m. volitev na Notranjskem. „Slovenec“ priporoča po želji mnogih volilcev g. Ivana Vilharja, trgovca v Ljubljana, ki je res mož vsega zaupanja vreden.

Na Predarlskem je vladni zastopnik 5. t. m. naenkrat dež. zbor sklenil, ker je bil na dnevnem redu razgovor o direktnih volitvah, proti katerim bi bil dež. zbor ugovor izrekel, kakor je nasvetoval poslanec Thurnherr s tovariši. — Radovedni smo, kaj bode vlada v tirolskem d. zboru storila, kjer je stavljen enak predlog proti dir. volitvam. — Ker ni vlada razpustila dež. zbora na Predarlskem, je s tem pokazala, da si ne upa pri novi volitvi večine za se pridobiti. Toliše vrednosti je, ako ljudstvo svoje pametne voditelje posluša.

Česko. Narodni klub (shod) českih veljakov je postavil kandidate za drž. zbor, ktere bodo 10. t. m. kmetske občine volile. Izpuščeni so izmed novih kandidatov kolovodje mladočeskikh razkolnikov: Sladkovski, dr. Čížek in dr. E. Gregr, ki so hoteli proti volji českih voditeljev iti v dež. zbor. — Za nas Slovence je posebno podučno, kako da česki list „Pokrok“ mladočeske razkolnike popisuje. Pravi, da hujskajo študente in mladi svet za se in proti dosedanjim skušenim voditeljem: Palacky'ju, dr. Riegerju itd. Med kmečkim ljudstvom pa bobnajo s „fevdalstvom“ (z roboto, desetino in Bog si ga vedi, s kakošnimi strašili), ter marsikterega zaslepijo. Vse, kakor pri nas po zvijaškem političnem katekizmu brezverskega liberalstva. Dvomiti ni, da bodo izvoljeni vsi nasvetovani kandidatje, in to bo udarec na dve strani: Mladočehom in vladni stranki, ki je bila razpora srčno vesela, ker je mislila, da bo s pomočjo českih „mladih“ opozicijo zadušila alj vsaj tako oslabila, da ne bodo več „državne pravice“ českega kraljestva ustavakom na ušesa donele. Nasproti bodo pa mladočehi se pripravili, da narod za njih politične kolobocije ne mara.

Ogersko. Bolehni voditelj dosedanje vladne stranke, Fr. Deák, hoče po vsakem načinu svoj mandat položiti ter se umaknoti vsemu političnemu življenju. — Ministerstva prvosednik je

— v gosposki zbornici levite štel onim, ki so davkov dolžni. Po tem takem bi graja pred vsem veljala velikašem! Kakor se čuje, hoče vlada v svoji zadregi še poskusiti ta pomoček, da razglasi imena tistih, ki so po 1000 gld. na davkih dolžni!

Hrvaško. Dežela se začenja oddihati, odkar ima poštenjaka, dra. Mažuraviča za bana. Vse gre zdaj drugače ter se popravlja velika škoda, ktero je Rauchovo banovanje deželi nakopala. V Zagrebu so si mestjani enoglasno za župana izvolili bistroumnega Iv. Vončino, ki spada k narodnim voditeljem ter je svetu razkril Rauchove sleparije, vsled kterih je bil ta strmoglavljen. Ravno tako je Koprivniški okraj enoglasno izvolil Iv. Kukuljeviča za poslanca, moža, ki je kakor v učenosti tako tudi po svoji izgledni poštenosti eden med prvimi sinovi domovine, kterege je pa Rauch v svoji surovosti od službe bil odstavljal! — Dež. zbor je sprejel postavo, po kateri so ban in sekijski načelniki pri dež. vladi odgovorni dež. zboru. Tega pri nas nikjer ni, ker naši liberalci druga ne znajo kot železje kovati za duhovnike in kat. cerkev. — V Zagrebu se snuje tudi družba v pomoč bosniških katoličanov ter obeta stvar prav obilne udeležbe, kar sam Bog daj. Nadškof Mihajlevič je družbi podaril 500 gld.

Vnanje države. Na Nemškem so zdaj povsod volitve v drž. zbor. Ker liberalni in protestantovski listi strašno javkajo nad agitacijo katoličanov, je upati, da ti z vsemi močmi delajo za svoje kandidate. — Ker so tudi kat. Bavarci že do grla siti prusovske predrznosti, utegnejo mnogo domoljubnih kat. mož spraviti v drž. zbor. V Vittenbergu je dež. zbor zvišal plače uradnikom, v ednaki meri pa tudi kat. duhovnikom, nad čimur naši liberalci močno nosove vihaja.

Na Francoskem se snuje po vsej deželi bratovšina, kteri je namen, pospeševati posvečevanje nedelj in svetkov. Na čelu stoji svetoven človek, pl. Cissej, brat generala, ki je bil vojni minister. Bratovšina šteje samo v mestu Lyon 30.000 udov, samih premožniših mestjanov. Med drugim se obvežejo družabniki v to, da nobeden ne kupi več kaj pri trgovcu, ki dela proti društvenim pravilom.

Na Španjskem so se te dni godile stvari, ki niso nikogar osupnile. Prvosednik republike, Kastelar, je moral odstopiti. 2. t. m. je prebral v narodni skupščini svoje vladino poročilo, v kterem ni mogol poslancem druga povedati, kakor — da ne gre kljubu popolni oblasti, ktero si je dal pred nekterimi meseci dati. Uporniki — pravi — v primorskem mestu Kartageni še niso podvrženi, oni so krivi, da so se strašno pomnožile čete kralja Karola, ki se tem manj premagati zamorejo, ker je tudi republikanska armada vsa popačena itd. Namesto da mu po-

slanci vnovič oblast izročijo, mu izrečejo z nadpolovično večino nezaupanje in so hoteli novo vlado sestaviti. Poveljnik glavnega mesta Matrida, general Pavia, pa obsede nagloma zbornico in poslance razpodi.

Sestavila se je brž nova vlada, z generalom Serranom ne čelu, kar je vse bilo že poprej navozljano. Razorožali so brž dvomljive prostovoljce in v oklicu opominjajo stranke k pomirjenju, da rešijo republiko. Sedanja vlada dela za Alfonza, sina pregnane kraljice Izabele, ki se bo pa ravno tako malo držati zamogel kakor mati kraljica, kajti nesreča te dežele je, da so generali bolj glave raznih pol. strank kakor pa zanesljivi vojaki. Miru tako dolgo ne bo, dokler ne zmaga postavni kralj Karol, ki utegne političnim generalom pravo mesto delovanja odkazati, ako po srečni zmagi do vladarstva pride.

Amerika. Da še niso vse države na svetu Zveličarju se zneverile, priča kaj lepo republika Ekvadór v južni Ameriki. V soglasji z državnim zborom se je — čujte! — vsa država izročila ljubezni in obrambi srca Jezusovega, ter se je v ta namen poseben praznik za vso državo oklical. Ob enem se je sv. Očetu odločilo na leto 10 procentov desetine dohodkov in v ta namen takoj poslalo v Rim 10.000 pezakov (1 pezo po našem blizo 1 fl. 50 kr.) To je naše liberalce kar ujedalo in eden vladnih listov je židovske jeze rekel, da je to „lepa blaznost!“

Razne stvari.

(Statistika.) Preteklo leto je bilo v stolni in mestni fari mariborski 66 poročenih (11 manj od l. 1872), 221 krščenih (7 manj od l. 1872), 151 jih je umrlo (4 več od l. 1872).

(Požari pri Celju.) Dne 5. grudna p. l. je bil zažgan Premozerjev kozolec tik cerkve sv. Duha; 28. grudna pa je zgorel kmetu A. Goršek v Drešinji vesi pod Žalcem hlev s kozolcem vred; na novega leta dan zgodaj v jutru je zgorel kmetu Mutcu v Levci hlev s četerimi kravami vred, ker so ljudje še spali, ko je goreti začelo ter niso več mogli živine oteti; eden konj se je silno opekel. — Kakor čujemo, so bili zavarovani vsi, le živine ni imel M. zavarovane. Zatorej opominjamo gospodarje, da tudi to storite, ker je ložej nekaj goldinarjev na leto plačati, kakor pa naenkrat pri zgoreli živini po 600 in še več goldinarjev zgubiti. Vnovič vam priporočamo domače društvo „Slovenijo“ v Ljubljani, pri kateri je lani blaga nad 50 milijonov vrednosti bilo zavarovanega.

(Nesreča iz malopridnosti.) 5. dné t. m. je v Vuzenici neki gluhomutee in nemi revež, katerega so nekteri noroglavci preveč napojili bili, na že-

leznici obležal ter pod kolesa pridrdralega vlaka prišel. Bil je hipoma mrtev.

(V občinski zastop na Polzeli) so voljeni sami poštenjaki. Nekteri kmečki liberalci so hoteli prejšnje poštenjake spodbiti; nasledek je pa bil ta, da je par omahljivcev prejšnjega odbora izpahujenih bilo.

(Krvavi tepež.) Na šent-Janževo je bil v vesi Gorenje, v Paški fari nad Celjem, krvavi tepež, pravo tolovajsko pobijanje. Mladenči iz Paške in Gorenjske vesi so se med seboj sprli, in kakor ljute zveri se medsebojno pobijali; za orožje so jim služila polena. Veliko krvi je teklo. Eden mladenčev, sicer čednega zadržanja, na glavi smrtno zadet, se zgrudi na zemljo, se spravi na dom, prejme sv. olje in izdihne drugi den svojo dušo. Drugi mladenč je ležal 29. dec. še brez vse zavednosti, in utegne najhitreje tudi umreti. — Štiri drugi mladenči Paške fare, ki so pri nekem ponočnem vesovanji, ko jih je hotel župan v strah vzeti, županovo hišo po tolovajsko napadli, sedijo že več mesecev v preiskavi in utegnejo biti za dalje časa v težko ječo obsojeni. — Tako surovo vedenje — kolika sramota za nas Slovence in posebej za prelepo savinsko dolino!

(Dvojin umor.) Iz Zavrča se nam poroča: V noči od 5. do 6. t. m. ali na predvečer ss. treh kraljev je bil pošten čevljar, po domačem Bombek, s svojo ženo silovito v lastni nekoliko odstanjeni hiši umorjen. Oba zakonska sta v lepem miru in zastopnosti živela, dobra kristjana bila in on priden rokodelec.

(V občini podgradski) pri Ljutomeru je voljen za župana g. Vatroslav Mohorič, zaveden mož naše stranke.

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuj		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	kr.	fl.	kr.
Pšenice vagan	7	60	7	—	7	50	6	80
Rži	5	50	5	—	5	—	4	68
Ječmena	—	—	4	50	4	—	3	50
Ovsa	2	30	2	30	2	20	—	—
Turšice (koruzci) vagan	4	50	5	—	4	—	4	50
Ajde	3	80	3	80	4	50	4	—
Prosa	—	—	4	40	4	—	—	—
Krompirja	—	—	2	—	2	—	—	—
Sena cent	—	—	2	—	1	20	1	15
Slame (v šopkih)	—	—	1	50	—	80	1	40
„ za steljo	—	—	1	10	—	60	—	—
Govedine funt	—	32	—	34	—	30	—	24
Teletine	—	35	—	36	—	32	—	24
Svinjetine	—	33	—	32	—	36	—	32
Slanine	—	34	—	38	—	36	—	40

Loterijske številke:

V Trstu 3. januarja 1873: 39 34 50 43 13.

Prihodnje srečkanje: 17. januarja.